

**Próba rozprawienia się z fikcją energetycznego planowania w gminie. Jacek Walski.
AM PREDA. Ożimek 2008 r.**

Wraz z upadkiem poprzedniego systemu gospodarczego, wiele osób odetchnęło z ulgą. Koniec epoki centralnie zarządzanej zdawał się końcem epoki planowania. Krótki okres początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku pokazał, jak mylny to był pogląd. Nasze emocje związane z przygotowaniem polskiej akcesji do Unii Europejskiej musiały być weryfikowane przez szczegółowe planowanie. Od momentu, kiedy Unia Europejska postanowiła na rozwój gospodarczy Polski przeznaczyć pomoc finansową, planowanie przedsięwzięć realizowanych ze środków pomocowych UE wzbogacone zostało o ścisłą kontrolę przebiegu procesu inwestycji, a co za tym idzie - wydatkowanych środków. Ile na początku słychać było narzekań na to, że przygotowania związane z pozyskaniem tych środków jest niezmiernie skomplikowane, a nie ma do tego pewności, czy je się otrzyma. To zewnętrzne komisje weryfikowały, czy nasza potrzeba jest ważna i czy nasz plan gwarantuje jej realizację. A jednak polscy przedsiębiorcy, polskie samorzady pokonały problemy i trudności. Ale teraz następuje okres najtrudniejszy. Czas kontroli. I zaczynają się kłopoty. Ten, kto swobodnie potraktował zapisy planu realizacji zadania będzie musiał ponieść tego konsekwencje. Bolesne konsekwencje finansowe.

Każde działanie opiera się na schemacie:
Idea – Plan – Realizacja.

Prawo Energetyczne wskazuje na trzy równoważne dokumenty, które stanowią podstawę prawidłowego procesu rozwoju gminy:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
2. Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe
3. Plan zagospodarowania przestrzennego

Wielu wójtów, burmistrzów twierdzi, że energetyczny plan w gminie jest nieprzydatny, że to niepotrzebnie wydane pieniądze.

Wykonane opracowania leżą na półkach.

Niestety, żaden z rozmówców nie zadał sobie pytania - dlaczego tak jest.

Problem wcale nie jest złożony.

Ponad 700 gmin w Polsce uznało, że obowiązek wynikający z Prawa Energetycznego wykonać trzeba.

Nikt chyba nie chce wiedzieć, ile uchwalonych gminnych „Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” leży sobie na półce i zarasta kurzem. Nie jest to liczba znikoma. Znikomy raczej będzie odsetek tych dokumentów, które są użyteczne.

Przyczyny tego stanu rzeczy są banalnie proste i najczęściej leżą u podstaw tworzenia opracowania:

- ◆ brak identyfikacji konieczności sporządzenia opracowania
- ◆ źle sformułowana specyfikacja istotnych warunków zamówienia
- ◆ zły wybór firmy opracowującej dokument
- ◆ brak w urzędzie odpowiednio przygotowanej osoby do współpracy z firmą opracowującą dokument
- ◆ brak współpracy pomiędzy wydziałami w urzędzie
- ◆ brak współpracy pomiędzy urzędem a opracowującym dokument
- ◆ źle wykonana inwentaryzacja powoduje złą diagnozę i nieadekwatne scenariusze
- ◆ brak programów wykonawczych
- ◆ brak ze strony urzędu bieżącej kontroli działań firmy wykonującej opracowanie.

Efekt:

Powstaje autorskie opracowanie firmy wykonującej zlecenie, napisane językiem niezrozumiałym dla działaczy samorządowych i dla członków wspólnoty samorządowej.

Potencjalny „półkownik”.

Tak więc koło się zamknęło.

Jednak ograniczenie się do takiego opisu zjawiska, byłoby zbyt uproszczeniem.

Polacy znają się na prawie na wszystkim od medycyny po piłkę nożną.

Ale połowa rodaków powiada, że na energetyce się nie zna. Prawda jednak jest bardziej okrutna. Energetyka jest bardzo trudną branżą. Fachowców w tej dziedzinie w Polsce jest niewielu. W urzędach gminnych na pewno oni nie pracują.

W konsekwencji dla urzędu gminy i rady gminy, problemy energetyczne - przez ich niezrozumienie - nie są problemami najważniejszej wagi.

Energetyka zbagatelizowana to groźne zjawisko. Bagatelizuje się ważne społecznie kwestie. A są to kwestie bezpieczeństwa, dywersyfikacji, ochrony środowiska i reprezentacji społecznej.

W niektórych ośrodkach powstał pogląd, który mówił, że niechęć władz gmin do wykonania opracowań „Projektów założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” powinna skutkować usunięciem odpowiednich zapisów z Prawa Energetycznego. W świetle postawy Ministerstwa Gospodarki zwyciężyła logika.

Nie można dla wygody niektórych bezkarnie rezygnować z logicznych rozwiązań, bo są dla nich niezrozumiałe.

Koniecznością staje się edukacja.

Przypomnijmy sobie w telegraficznym skrócie, podstawy gminnego planowania energetycznego:

Zadania własne gminy wynikające z ustawy o samorządzie gminnym - art. 7, ust. 1 w brzmieniu:

- ◆ „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty gminy w szczególności w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz”.

Zadania własne gminy wynikające z ustawy Prawo Energetyczne - art. 18 -20, a w szczególności:

- ◆ planowanie i organizowanie zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy,
- ◆ planowanie oświetlenia miejsc publicznych i dróg znajdujących się na terenie gminy,
- ◆ finansowanie oświetlenia ulic, placów i dróg znajdujących się na terenie gminy.

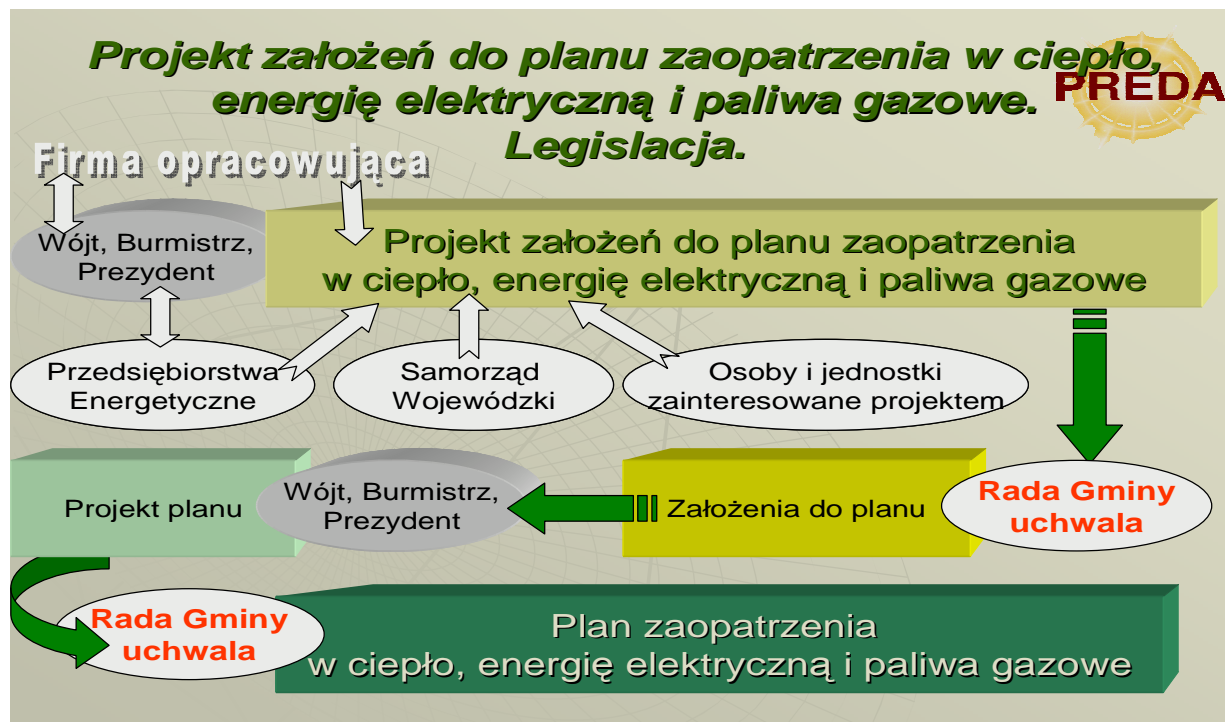
z uwzględnieniem:

1. bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców,
2. racjonalizacji wykorzystania energii,
3. dywersyfikacji wykorzystywanych źródeł energii na rzecz OZE,
4. określeniem perspektywy rozwoju energetycznego
5. współpracy z gminami ościennymi.

Pamiętać należy, że na naszym terenie funkcjonują przedsiębiorstwa energetyczne. Współpraca z nimi nie zawsze układa się najlepiej. I nie ma powodu, aby się temu dziwić. Plany i zamierzenia JST wcale nie muszą być zbieżne z planami i zamierzeniami działających na określonym terenie przedsiębiorstw.

Prześledzimy teraz drogę legislacyjną opracowania:

Znakomita większość jednostek samorządu terytorialnego utknęła w połowie drogi. Uchwaliła „Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” – czyli tak naprawdę niczego do rozwoju energetycznego gminy nie wniosła. Zaakceptowała jedynie plany rozwoju energetycznych przedsiębiorstw działających na jej terenie i czasem wskazała mgliste kierunki rozwoju, które nakazane są w ustawie.

A tak niewiele trzeba, aby opracowanie stało się fundamentem rozwoju gospodarczego i zapobiegło tworzeniu się lub rozwiązało wiele istotnych problemów.

„Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” to potężne narzędzie w rękach samorządu.

Ten plan - to:

- ◆ przewaga, bo z mocy prawa jest **nadrzędny** nad planami rozwoju przedsiębiorstw energetycznych
- ◆ aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców w procesie dywersyfikacji pozyskania energii (obowiązek zakupu przez sieciowe przedsiębiorstwa energetyczne nadwyżek energii pochodzących z Odnawialnych Źródeł Energii)
- ◆ bezpieczeństwo energetyczne mieszkańców gmin
- ◆ perspektywa racjonalizacji i rozwoju systemów energetycznych
- ◆ możliwość pozyskania środków na inwestycje w ramach RPO 2007-2013

Od roku 2003 zmieniło się jednak nastawienie do energetycznej polityki Polski.

Polska będąc członkiem Unii Europejskiej podpisała tzw. „Pakiet 3 x 20”

Oznacza to, że zobowiązaliśmy się do:

- ◆ ograniczenia emisji dwutlenku węgla o 20 %
- ◆ ograniczenia zużycia energii o 20 %
- ◆ wprowadzenie do systemu energetycznego 20 % energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii

Najbliższy deklaracyjny cel wyznaczony dla Polski określa, że w roku 2010 - 7,5 % energii zużywanej przez odbiorców końcowych pochodzić musi z odnawialnych źródeł energii.

Wg różnych szacunków udział ten obecnie wynosi średnio około 3 %.

Zobowiązania Polski na arenie międzynarodowej przekładają się na zobowiązania społeczne.

Wywiązanie się z przyjętych zobowiązań spoczywa na przedsiębiorstwach energetycznych i **jednostkach samorządu terytorialnego.**

Z tak widzianej perspektywy, nie ma logicznego uzasadnienia dla zaniechania edukacji przedstawicieli gmin, którzy muszą zrozumieć, że sprzyjanie każdej - dosłownie, każdej inicjatywie w obrębie energetycznej aktywności firm musi być zgodne z polityką energetyczną gminy.

I nie może to być polityka, która powstała w latach, które dzisiaj możemy określić jako historyczne. Polityka ta musi być aktualna. Każda zmiana polityki energetycznej i każde działanie mające wpływ na bilans energetyczny w gminie wykraczający poza granice dotychczasowych programów, wywołuje konieczność bezzwłocznej aktualizacji.

W perspektywie planów związanych z nowelizacją ustawy „Prawo Energetyczne”, które mówią o konieczności sporządzenia przez gminę „Projektu założeń ...” w terminie 18 miesięcy od dnia wejścia w życie nowelizacji warto już dzisiaj opracowanie przygotować.

Poniżej przedstawionych zostanie kilka zasad, które wydatnie mogą przyczynić się do tego, aby opracowanie stało się konstytucją energetyczną gminy.

- ◆ O zamiarze sporządzenia opracowania poinformować Urząd Marszałkowski i tam uzyskać materiały, które mogą być przydatne w trakcie pracy nad „Projektem...”.
- ◆ Zbadać informacje historyczne wskazujące, jakie źródła energii wykorzystywane były na określonym terenie.
- ◆ Wybrać osobę lub zespół pracujący nad opracowaniem w imieniu urzędu.
- ◆ Wybrać firmę opracowującą dokument. Najważniejszym kryterium wyboru – zbadanie opracowań dotychczas sporządzonych i referencje, jakie firma posiada.
- ◆ Zgromadzić i uporządkować korespondencję z zakładami energetycznymi działającymi na terenie gminy.
- ◆ Zebrać w urzędzie wszystkie dokumenty, które odnoszą się bezpośrednio do opracowania, sporządzone w okresie 10 lat wstecz, a w szczególności:
 1. odbiorców energii,
 2. rozwoju infrastruktury sieci energetycznych,
 3. koncepcji i projektów rozwoju systemów energetycznych na obszarze gminy,
 4. planów rozwoju gminy związanych ze wzrostem potrzeb energetycznych,
 5. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i/lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
 6. innych dostępnych opracowań: POŚ, PGO, PRL, strategia rozwoju gminy, wieloletni plan inwestycji, informacje ze spisów powszechnych dla gmin itp.,
 7. listy teleadresowe podmiotów funkcjonujących na terenie gminy

Rzetelnie sporządzona inwentaryzacja stanowi solidną podstawę dobrego planu.

Postawą rzetelnie wykonanej inwentaryzacji jest dobra współpraca ze wszystkimi podmiotami funkcjonującymi w gminie, a w szczególności z zakładami energetycznymi zaopatrującymi gminę w nośniki energetyczne.

Przygotować należy:

- ◆ informacje o liczbie kotłowni ogrzewanych: olejem opałowym, energią elektryczną, gazem LPG, „węglem ekologicznym”,
- ◆ informacje o liczbie budynków zasilanych z OZE,
- ◆ zestawienie podstawowych informacji o oświetleniu ulicznym tzn. ilość i moc opraw energooszczędnych i tradycyjnych w podziale na drogi gminne, powiatowe, wojewódzkie i krajowe,
- ◆ ilość i powierzchnia podmiotów w podziale na: osoby prawne i osoby fizyczne,
- ◆ długość dróg na terenie gminy wg rodzajów,
- ◆ liczba mieszkańców w gminie (sumarycznie i w podziale na sołectwa lub dzielnice). Ponadto: powierzchnia miejscowości lub dzielnic oraz powierzchnia użytkowa mieszkań oraz powierzchnia użytkowa podmiotów gospodarczych,
- ◆ informacje z nadleśnictw działających na obszarze gminy,
- ◆ pozyskanie map z CODGiK w wersji cyfrowej lub papierowej.

Czego wymagać od firmy, która przygotowuje opracowanie?

1. Diagnozy stanu aktualnego poprzez:

- inwentaryzację istniejących systemów energetycznych
- ocenę zasobów i możliwości wykorzystania energii odpadowej, OZE oraz budowy układów kogeneracyjnych,
- podziału gminy na jednostki bilansowe,
- informacji uzupełniających niezbędnych dla uzyskania odpowiedniego poziomu wiarygodności analiz.

2. Propozycji działań w zakresie:

- przedsięwzięć racjonalizujących zużycie energii - poprzez ocenę technicznej i finansowej wykonalności,
- wykorzystania lokalnych zasobów OZE, energii odpadowej - poprzez techniczną i ekonomiczną ocenę konkurencyjności,
- politycznego forsowania wykorzystania lokalnych źródeł energii,
- oceny możliwości i zakresu współpracy z sąsiednimi gminami,
- wykorzystania lokalnych źródeł energii, połączenia systemów, wspólnych inwestycji modernizacyjnych lub budowy nowych źródeł i sieci itp.

3. Oceny bezpieczeństwa energetycznego, ekonomicznego oraz ekologicznego gminy.

4. Określenia celów krótko-, średnio- i długoterminowych; opracowanie koncepcji oraz kosztów osiągnięcia tych celów.

5. Analizy scenariuszy realizacji celów gminy i zmian rynku energii oraz rekomendacji dla dalszych działań wynikających z założeń do planu.

6. Opracowania programów wykonawczych.

- ◆ program ograniczenia emisji dwutlenku węgla,
- ◆ program wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- ◆ program zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej,
- ◆ program termomodernizacji budynków,
- ◆ program edukacyjno – szkoleniowy dla młodzieży, pracowników administracyjnych, podmiotów gospodarczych oraz mieszkańców.
- ◆ wskazanie rozbieżności pomiędzy dotychczasowymi dokumentami planistycznymi gminy a „Projektem założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”.

Wskazanie kierunków rozwoju energetyki na terenie gminy przyczyni się do:

- podniesienia konkurencyjności gminy dla potencjalnych inwestorów, co skutkować będzie powstaniem nowych miejsc pracy,
- wyprzedzenia przygotowania infrastruktury na terenach rozwojowych,
- uniknięcia powielania wielonakładowych inwestycji i ponoszenia nakładów na zbędną infrastrukturę techniczną,
- obniżenia kosztów eksploatacyjnych i budowy lokalnej zdecentralizowanej energetyki,
- zapewnienia niezawodności i wysokiej sprawności dostaw energii do odbiorcy,
- rozwoju i modernizacji systemów przesyłowych i dystrybucyjnych.

Obniżenie kosztów rozwoju społeczno – gospodarczego poprzez:

- wykorzystanie lokalnych zasobów paliw i energii,
- wskazanie przedsięwzięć racjonalizujących zużycie energii,
- wykorzystanie nadwyżek energii istniejących w systemie, w tym również z terenu sąsiednich gmin,
- zaspokojenie potrzeb mieszkańców po najniższych kosztach, przy wysokiej jakości świadczonych usług przesyłowych i dystrybucyjnych.

Aktywizacja społeczności do wykorzystania miejscowych zasobów paliw i energii, w tym energii odnawialnej poprzez:

- wskazanie możliwości racjonalnego wykorzystania lokalnych zasobów energii,
- zaktywizowanie małych przedsiębiorców do wytwarzania energii w OZE dla potrzeb własnej działalności gospodarczej,
- wprowadzenie i wykorzystanie upraw roślin wysokoenergetycznych do produkcji energii z biomasy,
- wykorzystanie biogazu z miejscowych wysypisk odpadów oraz oczyszczalni ścieków do produkcji energii elektrycznej i ciepła.

Dostęp do środków pochodzących z Unii Europejskiej na dofinansowanie projektów z zakresu ochrony środowiska, odnawialnych źródeł energii i energetycznej infrastruktury technicznej.

Doprowadzając do uchwalenia „Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe unikniemy:

- ◆ niedostatecznie rozbudowanej infrastruktury energetycznej,
- ◆ niskiej jakości usług świadczonych odbiorcom,
- ◆ nadmiernie rozbudowanej lub powielanej infrastruktury technicznej,
- ◆ wysokich kosztów stałych ponoszonych przez odbiorców energii,
- ◆ braku infrastruktury zapewniającej szybki rozwój gospodarczy,
- ◆ **ryzyka pokrywania pełnych kosztów realizacji zadań dotyczących infrastruktury technicznej przez odbiorców,**
- ◆ braku możliwości lub ograniczenie dostępu do środków pochodzących z Unii Europejskiej na rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej.

Od 2005 r. dokumenty o charakterze planistycznym nie mogą być finansowane przy udziale środków pomocowych.

Istnieją jednak mechanizmy, które przy zastosowaniu odpowiedniego montażu finansowego pozwolą na dofinansowanie opracowania nawet do 90 % jego wartości.

Kontakt z naszą firmą pozwoli na znalezienie korzystnego rozwiązania.

W dotychczasowej analizie celowo pominięto dwa istotne elementy planowania energetycznego. Mianowicie – współpracę między gminami i współpracę z Urzędem Marszałkowskim. O nich winien pamiętać, ten który opracowanie przygotowuje. Do nas należeć będzie szczegółowe sprawdzenie, jak naszą gminę traktują sąsiedzi w swoich planach energetycznych. Poprzez zaniechanie możemy narazić społeczność gminy na niepowetowane i nieodwracalne szkody. Warto mieć swój plan, ale warto również znać plany sąsiadów.

W opracowaniu wykorzystano materiały szkoleniowe AM PREDA, CWPE sp. z o.o., FEWE i BOŚ SA przedstawiane podczas cyklu „Gminna polityka energetyczna stymulatorem dodatkowych przychodów budżetowych i aktywizacji zawodowej”.